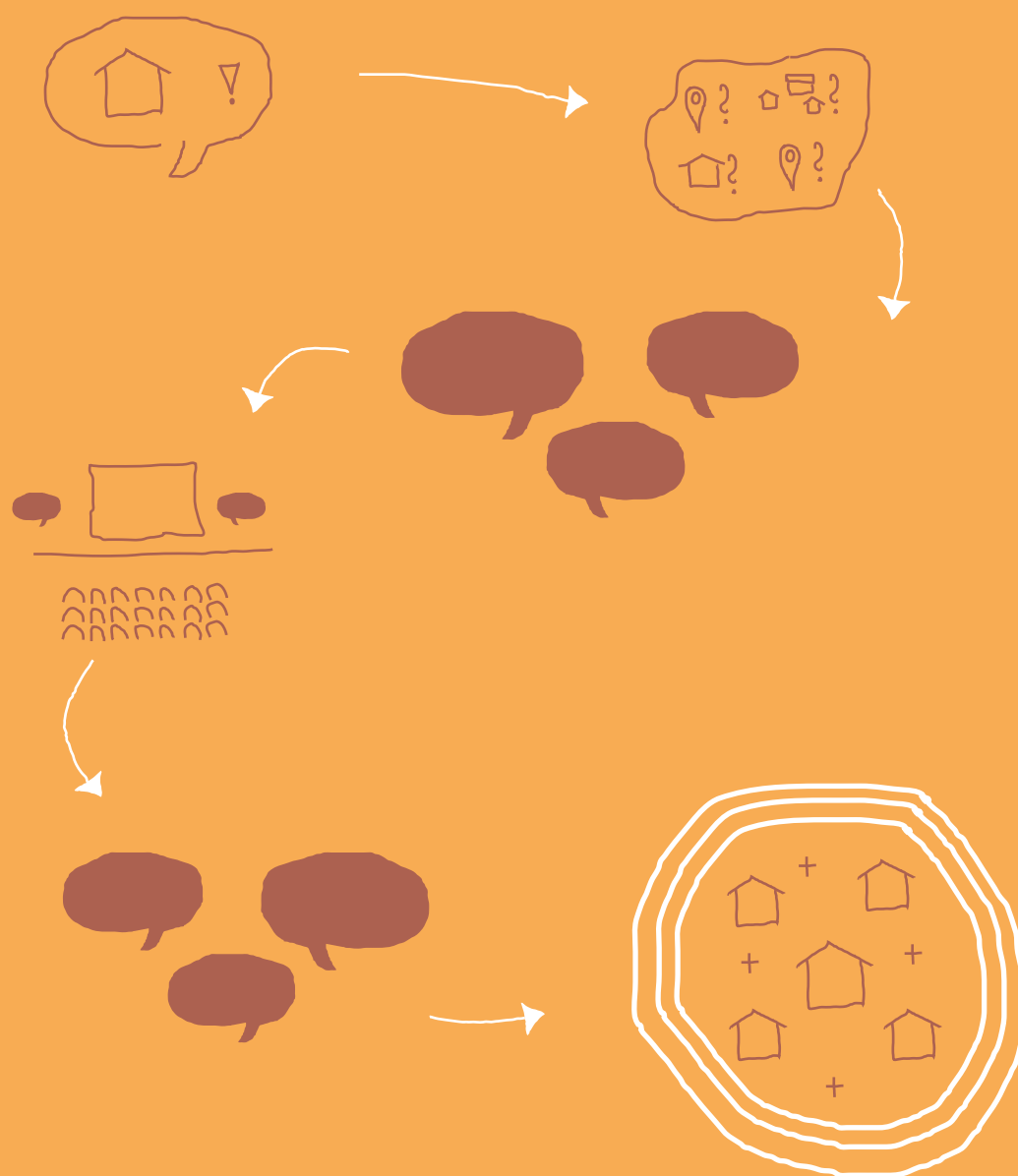

Why Not In My BackYard?

Verktøy for bedre nabodialog

Innhold

Forord	3
Begreper	4
Del 1: Introduksjon	
Hva er Why NIMBY?	6
Hvorfor er det behov for et verktøy for bedre nabodialog?	7
Hvem er målgruppa og hva er formålet?	8
Hvordan bruke verktøyet?	9
Tidslinje (før, under og etter)	10
Del 2: Bedre nabodialog – steg for steg	
Kartlegging og analyse	12
Medvirkning	13
Kommunikasjonsstrategi	14
Oppfølgingsfasen	15
Sjekkliste (før, under og etter)	16
Del 3: Vil du vite mer?	
Forslag til videre fordypning	20

Forord

Dette verktøyet skal gi innspill til kommuner om hva som kan bidra til bedre nabolag i ulike faser ved etablering av boliger for mennesker med sammensatte og komplekse utfordringer.

I noen tilfeller vil blant annet utbyggingstiltak i et eksisterende nabolag bli møtt med skepsis. Dette kan forekomme når kommuner planlegger å bygge eller ta i bruk eksisterende boliger til personer med en atferd som kan oppleves utfordrende. Ofte kan skepsisen være basert på fordommer mot enkelte grupper, eller det kan være basert på kjennskap til at negative hendelser i nabolag har oppstått.

Vi har samlet noen erfaringer om hva som bør inngå for å etablere, utvikle og vedlikeholde en god nabolag både før, under og etter innflytting. Dette verktøyet er et resultat av et felles prosjekt mellom forskere i Geminisenteret for helsefremmende arkitektur og omgivelser (HelsA)¹, og samarbeidskommunene Stavanger, Trondheim, Tromsø og Verdal. Med støtte fra Husbanken har Geminisenteret HelsA og de fire kommunene i løpet av et år (2023-2024) hatt jevnlig møter og workshops for å jobbe fram gode grep. Kommunene har gitt innspill til hvilke behov de har og i hvilke tilfeller naboreaksjoner oppleves som særlig utfordrende.

Vi håper verktøyet kan bidra til gode prosesser mellom kommuner og nabolag, redusere konflikter og bidra til gode dialoger og hensiktsmessige kommunikasjonsformer. Verktøyet skal testes ut og revideres høsten 2025.

Trondheim 14.november 2024

Melina Røe | NTNU Samfunnsforskning AS
Siri Bakken | NTNU Institutt for arkitektur og planlegging
Solvår Wågø | SINTEF Community

Illustrasjoner og layout: Oda Lægren

---

¹ Geminisenteret HelsA er et samarbeid mellom SINTEF, NTNU og NTNU Samfunnsforskning AS
www.sintef.no/projectweb/geminisenteret-helsa/

Begreper

NIMBY

Begrepet og akronymet står for Not In My Backyard. Dette benyttes gjerne for å beskrive lokal motstand i eget nabolage når nye grupper mennesker flytter inn i nabolaget eller når institusjoner opprettes. Begrepet antas å ha sitt opphav på 1970-tallet i USA, og dreier seg om naboprotester knyttet til nye grupper som flytter inn i eksisterende nabolag.

HOUSING FIRST

Modellen bygger på prinsipper om at tilgang til bolig er en grunnleggende menneskerett og at bruker skal ha reell medbestemmelse knyttet til valg av bolig og type oppfølging.

BOLIGTYPER

- Samlokaliserte boliger med personalbase
- Bofellesskap med og uten personalbase
- Småhus
- Ordinære kommunale boliger
- Ordinære privatboliger (eie eller leie)

Tidligere ble botiltak (tiltak for personer med behov for tjenester) i større grad oppfattet som synonymt med boliger med personalbase. I de senere årene har det blitt økt fokus på at folk kan bo i ulike boligtyper og motta tjenester via ambulante tjenester.

AMBULANTE TJENESTER

Et ambulante team gir tjenester til personer der de bor.

Det finnes ulike typer oppsøkende team. Noen kommuner har etablert mestringsteam som er en type ambulerende team som gir tjenester til personer med langvarig hjelpebehov, hvor fokuset er å mestre egen hverdag. Team som ACT, FACT og FACT ung er samhandlingsmodeller mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen.

RECOVERYORIENTERTE TJENESTER

Recovery kan forstås som en holdning som fremmer tro og muligheter til å kunne leve meningsfulle og tilfredsstillende liv, selv om man har alvorlige rus- og/eller psykiske problemer.

Oppmerksomheten rettes ikke nødvendigvis bare mot brukeren selv, men også mot forhold i omgivelsene som bidrar til å skape betingelsene for den enkeltes livsutfoldelse.

ERFARINGSKONSULENT

Erfaringskonsulent er en ansatt i helse-, omsorg- og velferdstjenestene, pedagogiske tjenester eller andre organisasjoner på bakgrunn av sin erfaringskompetanse, ervervet som pasient, bruker eller pårørende. Erfaringskonsulenten bidrar til økt brukermedvirkning og en kultur- og holdningsendring innenfra for et bedre psykisk helse- og rusfelt, mindre stigma og mer inkludering. På systemnivå vil erfaringskonsulenten være en pådriver for å fremme viktigheten av brukerperspektiv, brukermedvirkning og brukerinvolvering i utviklingen av tjenestene.

MILJØVAKTMESTER

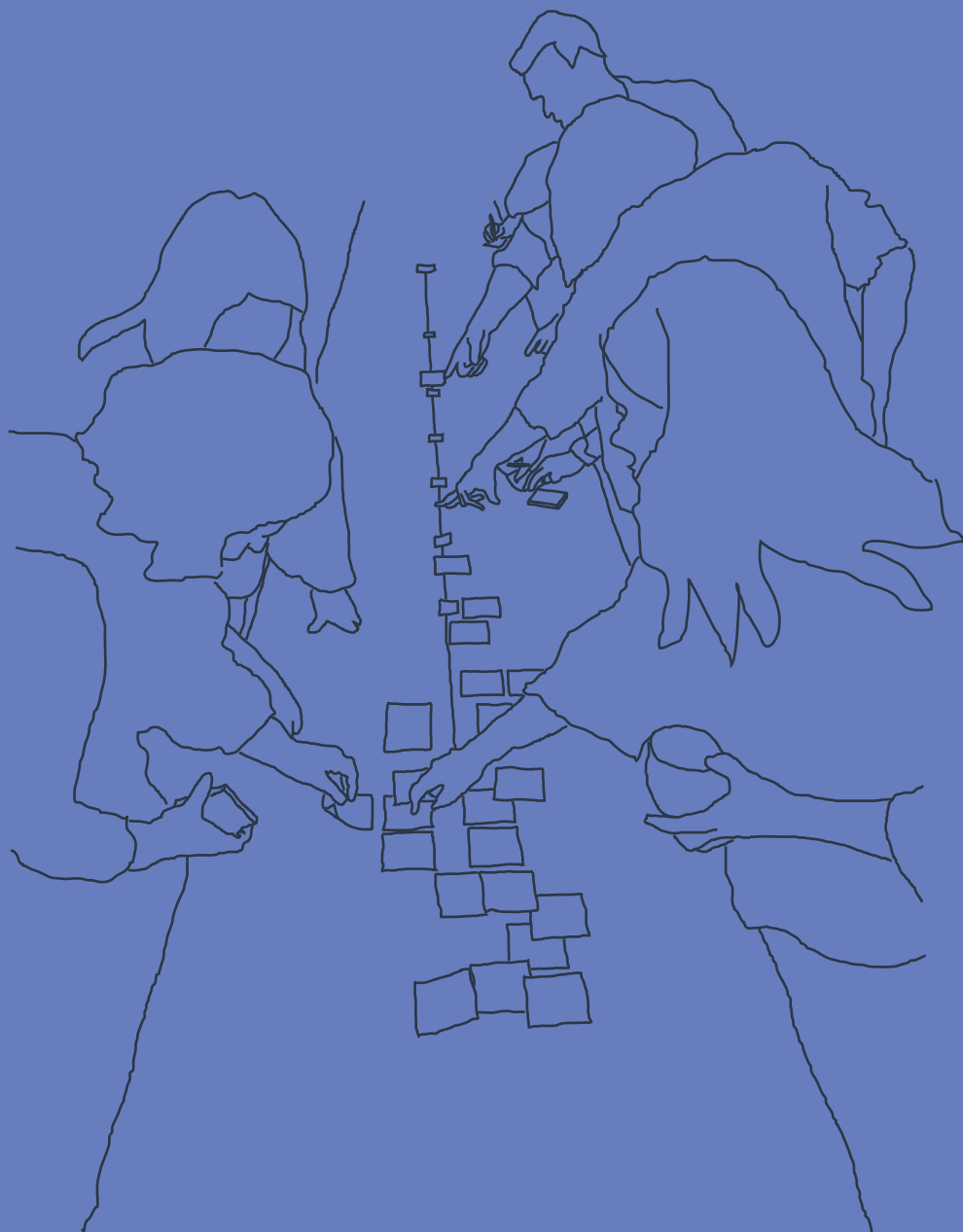
En kombinasjon av vaktmester til enkle vedlikeholdsoppgaver, som i tillegg kan bistå leietaker i å håndtere dette på egen hånd ved å gi god veiledning og opplæring. En miljøvaktmester bidrar også til å holde orden på uteområder, slik at gode naboforhold ivaretas.

ROP

Forkortelsen brukes om personer med samtidig psykisk helse- og rusutfordringer. Selv om begrepet ofte brukes for å beskrive en gruppe (ROP-gruppen), er dette en gruppe med varierende og svært ulike tjenestebehov.

Del 1

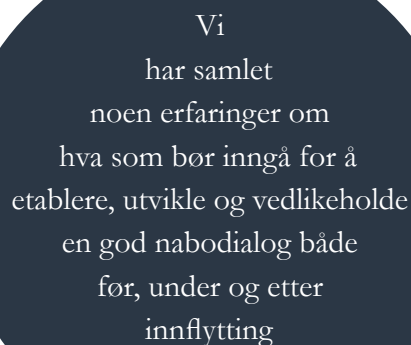
Introduksjon

Hva er Why NIMBY?

Kommunene har iht. Helse- og omsorgsloven¹ plikt til å tilby helsetjenester til alle personer som oppholder seg i kommunen uansett helsetilstand og utfordringer. De kan allikevel være uforberedt på den massive motstanden som kan oppstå når nye grupper mennesker skal inkluderes i eksisterende nabolag, dialogen med nabolaget blir derfor ikke alltid som planlagt. Samarbeidsprosjektet denne veilederen er utviklet fra, tydeliggjør et potensial for at kommuner kan bli bedre rustet for en konstruktiv dialog som i større grad kan bidra til lavere konfliktnivå og økt eierskap for alle involverte.

Flere kommuner opplever å møte NIMBY-holdninger ved etablering av boliger for mennesker med komplekse og sammensatte rus- og/eller psykiske lidelser, men også for flyktninger og personer med utviklingshemming. Naboprotester kan foregå langs mange akser; det kan etableres Facebook-grupper, det kan sendes e-poster og brev til flere enheter i kommunene og til personer med politiske verv, og i en del tilfeller kobles media på. Den sosiale boligpolitikken forutsetter inkludering av mennesker som har ulike forutsetninger og behov. Noen ganger kan naboprotester være et tegn på lite raushet, andre ganger kan det være et betimelig kritisk blikk på at boligprosjekter som kommuner planlegger faktisk ikke er gode nok.

Vi
har samlet
noen erfaringer om
hva som bør inngå for å
etablere, utvikle og vedlikeholde
en god nabolagsdialog både
før, under og etter
innflytting

En del kommuner erfarer at nabolag er positive til å få nye grupper inn i bomiljøet, og at det går fint når boligene først er etablert. Et eksempel på en nyansert erfaring knyttet til bosettingsformen er at det ikke i likes stor grad oppstår naboprotester når rusavhengige etablerer seg enkeltvis i ordinære bomiljø. Større enheter for denne brukergruppen, som samlokaliserte boliger med personalbase, kan være mer krevende.

I samarbeidsprosjektet *Why Not In My BackYard?* har det vært et mål å utforske fenomenet; hvorfor oppstår det NIMBY-holdninger, hva er det egentlig, og er det mulig å gjøre noe med dem? Kan et verktøy for dialog mellom kommune og innbyggere i nabolag (ut over de lovpålagte kontaktpunktene) redusere innbyggernes frykt for det ukjente, gi økt forutsigbarhet og forståelse for alle involverte?

---

¹ Kapittel 3. Kommunenes ansvar for helse- og omsorgstjenester. lovdata.no/lov/2011-06-24-30/S3-1

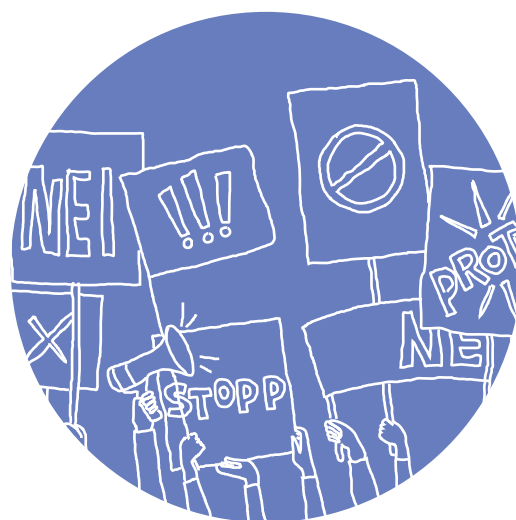
Hvorfor er det behov for et verktøy for bedre nabodialog?

Det finnes mange nabolag som er rause og inkluderende. I denne sammenhengen betyr det at tilflytning i mindre grad møter protester, og at nye naboer tas godt imot. Også i disse nabolagene er det viktig at kommunen sørger for en god dialog ved å vedlikeholde relasjoner og sørge for at relevant informasjon er tilgjengelig for innbyggerne.

Naboprotester kan, på den ene siden, være konstruktive og verdt å lytte til. De kan bidra til å synliggjøre ressurser, engasjement og folk som bryr seg. Protestene kan avdekke for dårlige medvirkningsprosesser og mangler i kommunens planer. På den andre siden kan protester også handle om f.eks. frykt grunnet manglende kunnskap eller en opplevelse av maktesløshet.

Involvering og dialog er avgjørende for å kunne belyse de ulike sidene av en sak.

Gjennom Why NIMBY-prosjektet har det, sammen med samarbeidskommunene blitt utforsket hvordan kommunikasjonen og dialogen mellom kommune og nabolag kan bedres. Målet er å utvikle et verktøy som både ivaretar de som trenger en ny bolig og de som i utgangspunktet har vært skeptiske.

Hvem er målgruppa og hva er formålet?

Dette verktøyet skal kunne brukes som et hjelpemiddel i kommunikasjonen mellom kommuner og nabolag. I denne sammenhengen definerer vi målgruppa i kommunene til å omfatte de som har ansvar for ulike delprosesser eller planer knyttet til etablering av botilbud som det kan forventes motstand mot. Verktøyet skal gi kommunene råd i alle faser, fra oppstart av behovskartlegging til etter etablering og innflytting.

Verktøyet har minst fire viktige formål:

- Å bistå kommunens administrasjon og politikere til bevisstgjøring og gjennomføring av gode dialogprosesser i forbindelse med etablering av botilbud i eksisterende nabolag
- Å gi naboer og lokale ressurser, som for eksempel velforeninger og frivillige organisasjoner innsikt i kommunens tenkning for bedre forståelse og forutsigbarhet
- Å legge til rette for aktiv deltakelse og eierskap ved ny tilflytning i eget nabolag
- Å gi kommuner og naboer mulighet til å bli bedre kjent for gjensidig styrking av dialogprosessene og fremme og styrke mangfoldige og gode nabolag

Hvordan bruke verktøyet?

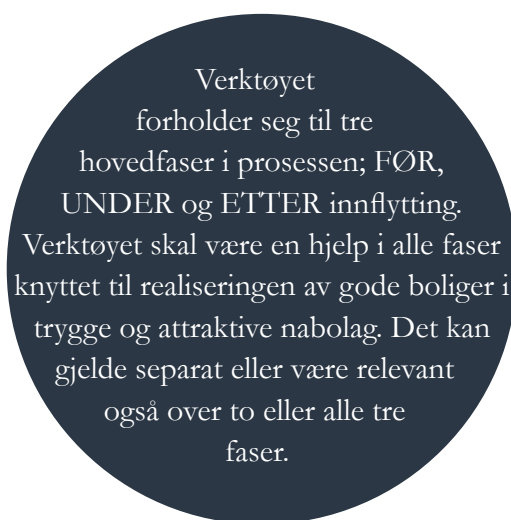
Verktøyet har som mål å skape god kommunikasjon med nabolag.

Verktøyet kan tilpasses både små og store kommuner, samt ulike boligtyper og boformer. Den skal være egnet for boliger med og uten base, småhus og samlokaliserte boliger, eller der det er skepsis knyttet til kommunale leietakere generelt.

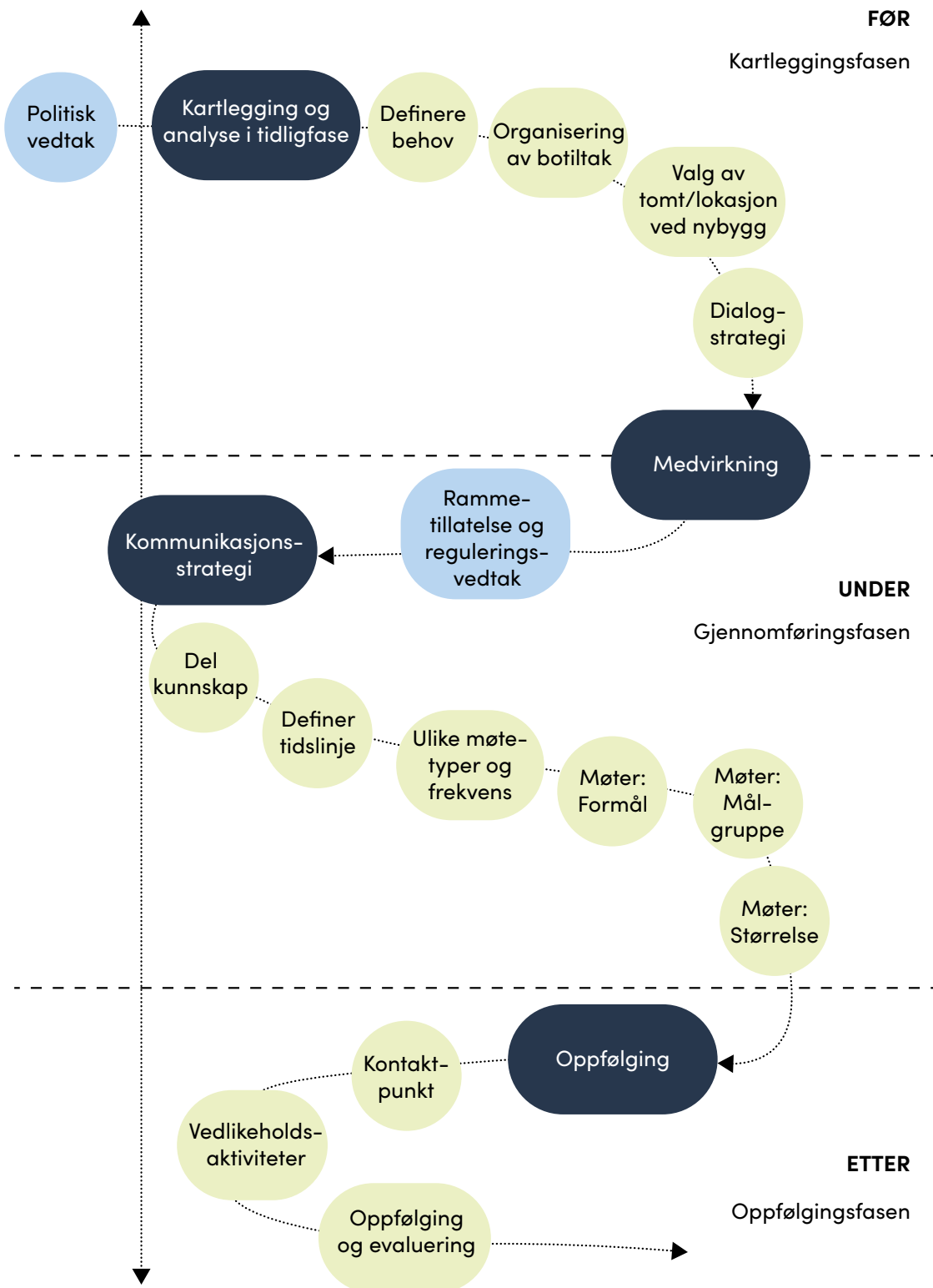
Verktøyet er ment for å inspirere og gi råd om kommunikasjon og involvering av naboer. Den kan også gi innspill til hvordan man kan organisere møter og hvordan man kan møte nabolags behov med gode tiltak.

Verktøyet skal:

- **Kunne brukes av kommunen i de ulike delene av prosessen.**
Dette kan gjelde oppstartsfasen hvor muligheter utredes etter at det er politisk vedtatt, eller når man er i gang med å gjennomføre prosjekter. Verktøyet kan rette seg mot et spesifikt prosjekt eller mot en ny måte å jobbe og organisere arbeidet på systemnivå.
- **Bidra til at kommunen kan være i forkant og forberedt.**
Dette kan gjelde enkelthenvendelser, på store folkemøter, nabolagsmøter e.l. og på ulike steder i prosessen.
- **Gi mer transparente prosesser både internt og utad.**
Innsikt skal sikre kunnskap og bredere eierskap.
- **Bidra til mer systematikk i arbeidet med innbyggerinvolvering.**
Verktøyet skal gi økt bevissthet og kunnskap om når involveringen skal skje og hvordan.
- **Bidra til at politikere og administrasjon blir mer oppmerksomme på betydningen av nabolagsinvolvering fra en tidlig fase.**
Dette for å få et bedre resultat.
- **Gjøre prosedyrene kjent for naboer.**
Involverte skal vite når man kan medvirke/påvirke etter loven, men også utover det.
- **Bygge tillit mellom innbyggere og kommune.**
Verktøyet skal styrke bånd og synliggjøre hva kommunen skal gjøre underveis i prosessen.
- **Føre til mer inkludering og raushet.**
Mange savner et mer inkluderende samfunn. Dette er et felles ansvar, der vi trenger økt oppmerksomhet på verdien av, og hvordan man kan være en god nabo. Et virkemiddel kan være nabokampanjer som er rettet mot hele eller deler av befolkningen.

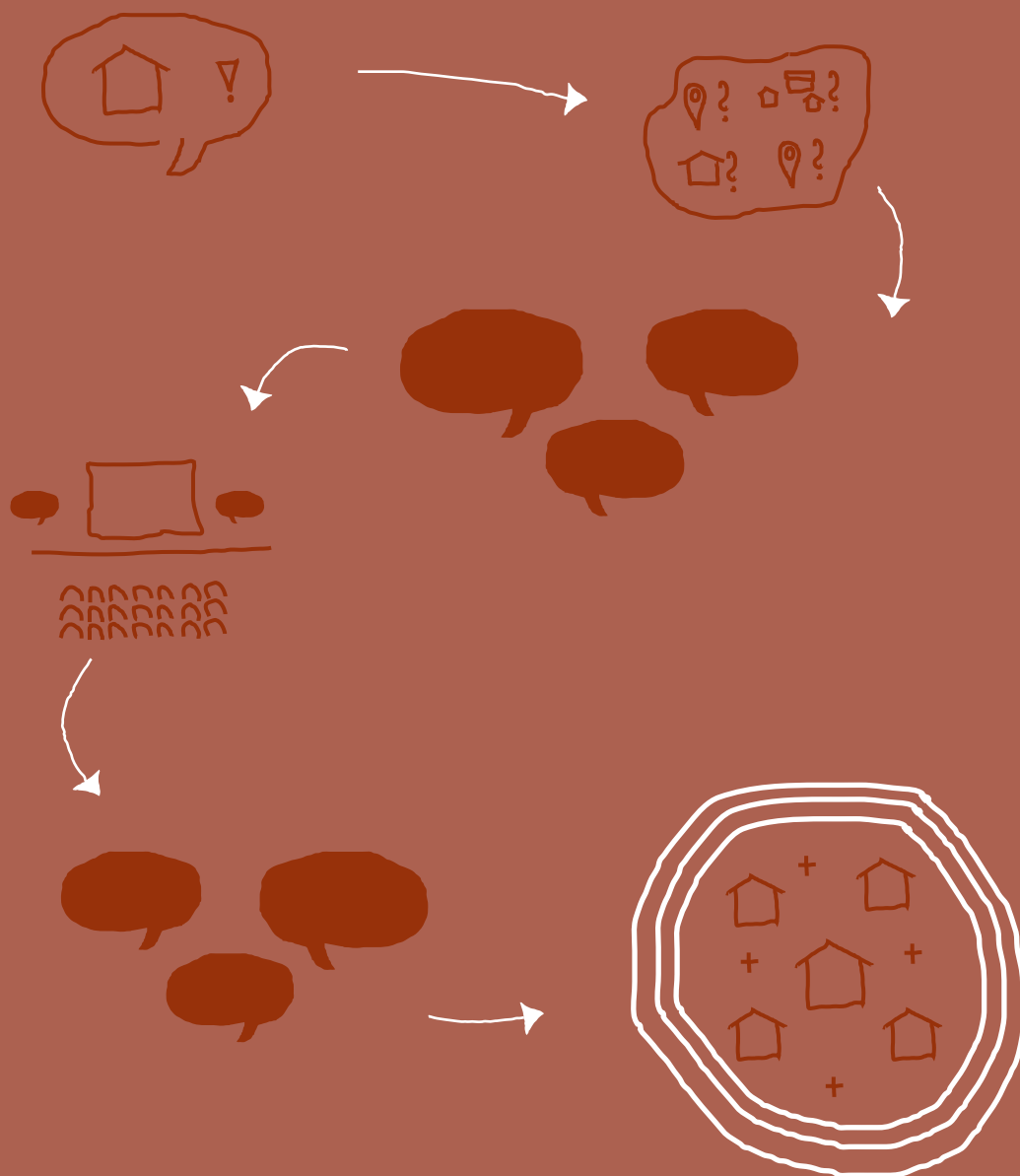

Tidslinje: Før, under og etter

Del 2

Bedre nabodialog – steg for steg

I tidlig fase tas det viktige veivalg. Det er nødvendig å gjennomføre et grundig kartleggingsarbeid for å sikre at det foretas informerte beslutninger.

Kartlegging og analyse

Kartleggingsverktøyene grupperes inn i behov og formål som følger:

Formål	Kartleggingsbehov	Deltakere	Metodikk
--------	-------------------	-----------	----------

1. DEFINERE BEHOV

Legge opp et målrettet løp	Overordnet kartlegging knyttet til det utløsende behovet som boligprosjektet skal dekke	Tjenesteområde, byutviklingsområde	Behovskartlegging Suksesskriterier for valg av tiltak
Etablere felles overordnet kunnskapsbase	Behov for å styrke kunnskapsfront	Nøkkelpersoner	Litteraturstudie, intervjuer
Felles forståelse av problemstilling og hvordan utfordringene skal løses (politikere og admin.)	Forankring internt i kommunen	Input fra kommunene	Prosessamtaler, "ordførers time"

2. ORGANISERING AV BOTILTAK

Legge til rette for relevant valg av tomt/bygningstype	Valg av driftskonsept	Fagenhet, tjenesteområde	Input fra kommunene
--	-----------------------	--------------------------	---------------------

3. VALG AV TOMT/LOKASJON VED NYBYGG

Legge grunnlag for informerte valg av lokasjon	Steds- og tomteanalyse/mulighetsstudier	Tjenesteområde, byutviklingsområde	Arkitektfaglige analyser
Legge grunnlag for informerte valg, dybde-/lokalkunnskap	Rustråkk, barnetråkk og nabostråkk	Fagenhet/ lokale ressurser	Gåturet med valgte stopp
Forberede beslutningsgrunnlag/planlegge prosess og fremdrift	Avklare planstatus/behov for regulering (eksisterende bygg/nybygg; bolig eller institusjon?)	Rådgivere. Gir lovpålagt medvirkning	Sjekke med planmyndighet
Forplikte politikere som vedtar planene	Beslutningsgrunnlag	Offentlige vedtak	Forankre før vedtak, dialog kommune/politikere

4. DIALOGSTRATEGI

Gi forutsigbarhet for kommune og legge til rette for forberedt kommunikasjon og møtepunkter; være så forberedt som mulig i det offentlige rom	Etablere tidslinje/kommunikasjonsstrategi for nabodialog, medier og øvrige samfunn	Tjenesteområde, kommunikasjonsenhet/kommunikasjonsressurser	Workshop for involverte i kommunen
---	--	---	------------------------------------

FØR

Medvirkning

Plan- og bygningsloven stiller krav knyttet til medvirkning og tverrsektoriell forankring på ulike nivåer i en plan- og byggeprosess.

Regulering

En reguleringsplan er en politisk vedtatt plan over et avgrenset område. Planen er bindende for fremtidig arealbruk, formål og til en viss grad også utforming. For å få tillatelse til å bygge et hus eller endre et formål, må det foreligge gyldig reguleringsplan. Om dette ikke foreligger, må det gjennomføres en reguleringsprosess. En reguleringsprosess følger lovpålagte steg som bl.a. innebærer offentlige høringer og ulike nivå av medvirkning.

Medvirkning etter plan- og bygningsloven gir innbyggere/interessegrupper og organisasjoner som er berørt av planene rett til å delta i planprosesser. Det finnes veiledere for hvordan dette bør foregå og det kan også være bestemmelser knyttet til dette i overordnede kommuneplaner, men metodikk er ikke detaljert i lovverket.

Naboer skal derfor ha vært gjort kjent med nye planer for nærområdet. Et dilemma kan være at boliger for mennesker med ROP-lidelser i seg selv ikke er et reguleringsformål.

Dersom utbyggingen kan gi noe positivt tilbake til nabolaget, kan det være med på å snu en eventuell skepsis eller motstand. Om nabolaget for eksempel lenge har ønsket seg noe som kan være helt overkommelig for kommunen å bidra til, kan dette tas tak i. Spør naboene, dette kan være en god inngang til den nødvendige nabodialogen.

Det vil være ulike nivåer av informasjon som av personvern hensyn ikke kan deles med naboene i en slik prosess. Det er mange hensyn å ivareta når det gjelder nye boliger i etablererte områder.

Rammetillatelse

Dersom det dreier seg om nybygg eller endring av eksisterende bygg, må det søkes om rammetillatelse. Denne skal avklare alle vesentlige forhold ved tiltaket som hva slags tiltak dette gjelder, størrelse, fasader mv. og må ha grunnlag i reguleringsplanen.

Kommunikasjonsstrategi

En god kommunikasjonsstrategi bør inneholde planer for hva budskapet bør være, hvem det skal nå, og i hva slags format budskapet bør formidles gjennom de ulike delprosessene. I arbeidet med kommunikasjonsstrategien bør det drøftes hvilke spørsmål som forventes reist i prosessen og i hvilken form informasjon skal gis.

Følgende er sentralt i en god kommunikasjonsstrategi for nabolagsdialog:

- **Del generell kunnskap**

Det er ikke slik at naboer har rett til å få vite alt om hverandre, men usikkerhet skaper ofte frykt og motstand mot annerledeshet. Del gjerne det som er mulig å dele og som man tror kan skape trygghet.

- **Definer en tidslinje**

Det bør i hvert enkelt byggeprosjekt vurderes hvilke tidspunkt som kan være aktuelle for å ha en konstruktiv kommunikasjon med beboere i nabolaget. For tidlig kan skape usikkerhet og unødig bekymring, for sent kan skape frustrasjon i forhold til hva som da er mulig å påvirke. Denne strategien bør også omhandle tiden etter innflytting.

- **Ulike møtetyper og frekvens**

Som regel vil det være behov for informasjons- og dialogmøter av ulik karakter og format. Jevnlige oppfølgingsmøter og faste møtepunkt gjennom hele prosessen vil være med på å skape tillit og etablere en felles forståelse for utfordringer og muligheter.

Å lage en kommunikasjonsstrategi er en prosess. Selve veien mens det hele blir til, er en bevisstgjøring av alle involverte. Målet er at alle til slutt har en felles og en bedre forståelse av de kommunikasjonsutfordringer kommunen står overfor og ha et bevisst forhold til hvordan disse bør møtes.

Kilde: Regjeringen.no

- **Definer formål med møtene og hva naboene kan påvirke**

Det bør gjøres tydelig hva naboene kan påvirke og hva som ikke kan påvirkes.

- **Definer målgruppen for møtene**

I lys av formålet, må det vurderes hvem som skal inviteres. Utforsk om det finnes ressurspersoner, evt. om det kan etableres grupper i nabolaget som kan være nyttige støttespillere.

- **Vurder størrelse og antall deltakere på møtene**

Hvis målet er dialog, ikke informasjon, kan store folkemøter være krevende. Da anbefales det å redusere antall møtedeltagere og heller invitere til flere og mindre møter. Nabolagsmøter i mindre grupper er bedre for dialog, store folkemøter kan fungere ved informasjon.

Oppfølgingsfasen

Fasen etter innflytting er sentral, og vil ha avgjørende betydning for hvordan naboskapet vil utvikle seg. God dialog og bygging av fellesskap er viktig. Det må legges et godt grunnlag for tillit mellom kommune og nabolag gjennom hele prosessen. I tillegg bør det foreligge en plan for oppfølging, og etableres helst én enkel og tilgjengelig kontaktlinje inn til kommunen ved spørsmål og henvendelser.

Få beboere, uavhengig av om de har utfordringer eller ikke, ønsker å være til irritasjon. De fleste har en målsetting om å leve så normale liv som mulig på tross av, og med de utfordringene de har. Det å bli invitert med og stilt forventninger til, er en viktig del av den normaliseringen som er nødvendig for å oppleve seg inkludert. Mange ønsker å bidra, og kan bli en viktig ressurs for et nabolag.

Utfordringer kan imidlertid oppstå. Ved alle henvendelser som gjelder bråk, uro og hendelser som involverer behov for akutt helsehjelp eller brannslukking, er politiet eller nødetatene mottaker.

Klager, konflikter eller bekymringer som ikke involverer nødetatene må tas på alvor. Det bør være en del av kommunikasjonsstrategien at det tidlig i prosessen tydeliggjøres gode rutiner for hvor man skal henvende seg i ulike situasjoner.

Mulige tiltak etter innflytting:

- Dersom det dreier seg om bemannede boliger, kan nabolaget inviteres til visning og møte med de ansatte når boligene står ferdig. Nabolagsgruppen kan også få en viktig rolle i å bidra til sosial inkludering og møteplasser, arrangementer (dugnad i gata, sommerfest osv.) som kan bidra til å bygge ned barrierer og skape trygghet, tillit og gjensidig ansvarliggjøring. Når naboer kjenner hverandre, føler man også et ansvar for å behandle hverandre og hverandres eiendom med respekt.
- Flere av kommunene peker på utfordringer knyttet til ivaretagelse av uteområdene omkring boligtiltak. Det kan derfor være konstruktivt å ha fokus på gode rutiner for avfallshåndtering og annen drift i uteområdene slik at området forblir attraktivt.

Sjekkliste: Før

Utført	Tema	Beskrivelse
	Kartlegging av bevegelser	Er det gjennomført kartlegging og ulike “tråkk”? Hvilke behov, muligheter og innvirkninger vil etableringen av boligene ha på nabolaget?
	Kartlegging av levekår	Er levekår kartlagt i nabolag, bydel, region eller by?
	Kunnskapsgrunnlag	Er det utviklet et godt nok kunnskapsgrunnlag, generelt og lokalt? Hva sier forskning om beboersammensetning, plassering og type bolig?
	Informasjon til politikere	Er det gitt nok informasjon til politikere, og er det politisk støtte?
	Representanter	Er det funnet representanter for ulike grupper/stemmer i nabolaget?
	Nabolagsinvolvering	Er nabolaget orientert og i hvilken grad er det involvert før og etter politisk vedtak?
	Midler til nærmiljøtiltak	Er det satt av midler i budsjettet til eventuelle tiltak som forskjøner og trygger nabolag, bygger fellesskap og relasjoner etter innflytting (1-2 år etter)?
	Driftskonsept	Er valgt driftskonsept basert på nabolagets behov og kommunens muligheter?
	Kommunikasjonsstrategi	Ligger det en god kommunikasjonsstrategi til grunn?

Sjekkliste: Under

Utført	Tema	Beskrivelse
	Hvem og hvor mange	Er det gjort vurdering av format og antall inviterte på nabolagsmøtet?
	Form	Er det vurdert møteform og hva som skal deles i invitasjonen?
	Spørsmål i forkant	Er det gjort mulig å sende spørsmål i forkant av møtet?
	Informasjon i invitasjonen	Er det delt kunnskap med naboer? Hva er allerede besluttet og hva kan påvirkes? Er dette tydeliggjort i invitasjonen?
	Utsendt informasjon	Er det sendt ut informasjon i forkant av nabolagsmøtet?
	Gjennomføring av møter	Er målgruppen for møtet godt definert og hensiktsmessig for formålet?
	Informasjon etter møtet	Er det sendt ut referat etter møtet om hva som ble delt, hva som ble diskutert og hva som ble utfallet? Er det tydeliggjort hvilken kanal som kan brukes for videre dialog og kommunikasjon?
	Informasjon som kan deles	Er det vurdert hvilken informasjon som kan deles hvis kommunen blir spurt? Tenk gjennom dette og vær bevisst på å ikke dele taushetsbelagt informasjon.
	Klagehåndtering	Er det satt av tid og ressurser til å håndtere klager og spørsmål kontinuerlig, og særlig i forbindelse med folkemøter?
	Fora for erfaringsdeling	Er det etablert gode fora (fysiske møter, informasjonsbrev og informasjon på kommunens hjemmesider) for jevnlig evalueringer og erfaringsdeling?
	Nabolagsgruppe	Er det etablert en nabolagsgruppe for jevnlig møter?
	Synliggjøre gevinst	Er det jobbet for å synliggjøre gevinsten ved at kommunen er til stede i nabolaget og hvordan kommunen skal jobbe/jobber med oppfølging av beboere og nabolaget?

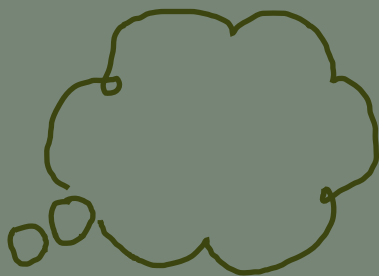
Sjekkliste: Etter

Utført	Tema	Beskrivelse
	Ved uønskede hendelser som bråk og uro, kriminalitet eller forsøpling	Er det gjort tydelig for nabolaget hvor man skal henvende seg i ulike situasjoner? <ul style="list-style-type: none"> • Iht. hvilke situasjoner som skal til nødeter og hva som skal rettes til kommunen • Eksempler på hva som haster og hva kan vente
	Fast kontaktpunkt	Er det opprettet og gjort kjent et kontaktpunkt i kommunen som naboer kan henvende seg til?? Har kommunen et lokale som kan brukes til miljøtiltak? Dersom det er boliger med personalbase, kan denne benyttes som kontaktpunkt mot resten av nabolaget?
	Vedlikeholdsaktiviteter	Blir det sørget for at de nye naboene blir invitert med på vedlikeholdsaktiviteter, og at det legges til rette for dugnader, beplantning osv.?
	Avfalls-håndtering	Er rutiner for avfallshåndtering gjort kjent? Kan kommunen gjøre en ekstra innsats for å holde nabolaget rent og ryddig?
	Oppfølgingsmøte og evaluering	Er det behov for et oppfølgingsmøte? Hvordan bør dette foregå?

Del 3

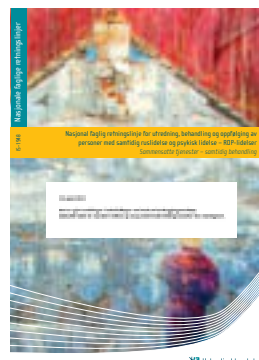
Vil du vite mer?

Forslag til videre fordypning

NAPHA | Et sted å bo – med rom for å leve. Inspirasjon til boligsosialt arbeid (2021). napha.no/content/24849/nytt-temahefte:-et-sted-a-bo--med-rom-for-a-leve

Helsedirektoratet | Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse (ROP-lidelser) (2012/2022). www.helsebiblioteket.no/innhold/nasjonalfaglig-retningslinje/samtidig-ruslidelse-og-psykisk-lidelse#nasjonal-faglig-retningslinje-for-utredning-behandling-og-oppfolging-av-personer-med-samtidig-ruslidelse-og-psykisk-lidelse-rop-lidelser

BOVEL | «They must live somewhere!» (2024). hdl.handle.net/11250/3130213

Friesinger, Flåto og Larsen | Et kritisk blikk på tekster om boliger for personer med psykisk helse- og/eller rusproblematikk: Ideen om den best egnete boligen (2024). www.idunn.no/doi/full/10.18261/nost.8.5.3

Jære | ”Boligen er viktig for helsa til psykisk syke” (2019). geminino.no/2019/06/boligen-er-viktig-for-helsa-til-psykisk-syke/

Nitter | ”– Folk med rus- og psykiske lidelser må få være med på å planlegge egen bolig” (2020). geminino.no/2020/04/folk-med-rus-og-psykiske-lidelser-ma-fa-vaere-med-pa-a-planlegge-egen-bolig/

Skog Hansen, Inger Lise, Bråthen, Ketil og Olsen, Terje | Sammen om trygg bosetting (2022). Universitetsforlaget.

SINTEF Community | Småhus- hjem og verdig botilbud for personer med ruslidelser og psykiske lidelser? Kommunenes erfaringer og beboernes stemmer (2021). sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2735633

SINTEF Community | Etablering av boliger for mennesker med rus- og psykiske lidelser- erfaringer fra norske kommuner (2020). sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2647697

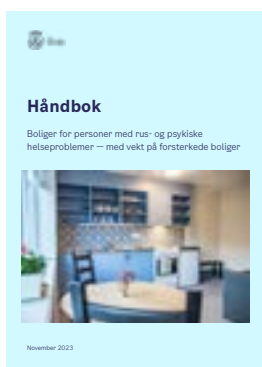
SINTEF Community | Bokvalitet og verdighet- en evaluering av boliger for mennesker med rus- og psykiske lidelser (2019). sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2588924

PRIOslo/Velferdsetaten |
Kunnskapsrapport:
Samlokaliserte boliger med
base og småhus (2023).
www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

Oslo kommune |
Metodehåndbok ”Bosetting
av personer med
sikkerhetsproblematikk i
egne hjem”, Velferdsetaten
og 6 bydeler (2020). www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

PRIOslo/Velferdsetaten |
Boliger for personer med rus-
og psykiske helseproblemer
– med vekt på forsterkede
boliger (2023). www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

Velferdsetaten | Rustråkk
(2022). www.oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

Melina Rae, Stina Svendsen, Solvår Wåge,
Karin Høyland og Lars Arne Bø

Trygg bolig for en meningsfull hverdag

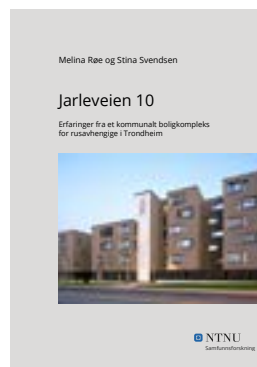
Utvikling av nytt bo- og tjenestetilbud for personer
med ROP-lidelser og voldsrisiko

NTNU
Samfunnsforskning

NTNU Samforsk | Trygg
bolig for en meningsfull
hverdag (2021). [samforsk.
no/publikasjoner/trygg-
bolig-for-en-meningsfull-
hverdag-utvikling-av-nytt-
bo-og-tjenestetilbud-for-
personer-med-rop-lidelser-
og-voldsrisiko](https://samforsk.no/publikasjoner/trygg-bolig-for-en-meningsfull-hverdag-utvikling-av-nytt-bo-og-tjenestetilbud-for-personer-med-rop-lidelser-og-voldsrisiko)

NTNU Samforsk |
Jarleveien 10: Erfaringer
fra et kommunalt
boligkompleks for
rusavhengige i Trondheim
(2020). [samforsk.no/
publikasjoner/jarleveien-10-
erfaringer-fra-et-kommunalt-
boligkompleks-for-
rusavhengige-i-trondheim](https://samforsk.no/publikasjoner/jarleveien-10-erfaringer-fra-et-kommunalt-boligkompleks-for-rusavhengige-i-trondheim)

NTNU Samforsk |
Stolt beboer: Folk og
hus i Tollåsenga (2014). [samforsk.no/publikasjoner/
stolt-beboer-folk-og-hus-i-
tollasenga](https://samforsk.no/publikasjoner/stolt-beboer-folk-og-hus-i-tollasenga)

KBT Kompetanse |
Jarleveien 10 – beboernes
erfaring med boligløsning
for rusavhengige (2021). [kbtkompetanse.no/
jarleveien-10-kbt-har-
evaluert-beboernes-
erfaring-med-boliglosning-
for-rusavhengige/](https://kbtkompetanse.no/jarleveien-10-kbt-har-evaluert-beboernes-erfaring-med-boliglosning-for-rusavhengige/)

ISBN 978-82-7570-773-2